

Türkiye ve İngiltere’de Edebiyat Öğretimi

Teaching of Literature in Turkey and United Kingdom

İsmet ÇETİN¹, Yasemin UZUN²

Gazi Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

ÖZET

Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde 2005 öğretim programı ile yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımın esas alındığı bu program öğrenci merkezli bir öğretimi de beraberinde getirmektedir. Öğretimdeki bu yeni yapılanma Türkiye ile İngiltere’deki edebiyat öğretiminin karşılaştırılmasıdır. Batılılaşma sürecinde Türkiye’deki edebiyat eğitiminde kullanılan yaklaşım, teori ve teknikler ile İngiltere’deki yapı karşılaştırılmış, bunların eğitime uygulanması gözleme dayalı olarak tespit edilmiştir. Eğitim alanındaki yaklaşımlar, teoriler, teknikler ve kullanılan materyaller de ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İngiltere, Türkiye, Eğitim, Edebiyat Öğretimi, Öğretim Programları

ABSTRACT

The new construction in teaching of Turkish language and literature was build by the 2005 curriculum. The curriculum which was based on constructivism brought about student centered teaching. This new construction in education was the comparison of teaching literature in Turkey and United Kingdom (England). Approaches, theory and techniques were used in the westernize period of Turkey were compaired with the structure in United Kingdom and the practice these into education was determined by the survey method. Approaches, theory, techniques and materials were evaluated.

Keywords: United Kingdom (England), Turkey, Education, Teaching of Literature, Curriculum.

SUMMARY

Secondary education. The difference in planning creates big differences in teaching between two countries.

The evaluation and comparison of literature teaching were based on the subjects of curriculums which were prepared by the education ministry in two countries, course books and materials, strategy, approaches, method and techniques, targets. Subjects which were determined and classroom practise, targets in teaching of literature, concordance of curriculum and course books, using strategy, approaches, method and techniques are formed the limits of this study. The quality of the subjects, comparing the subject and genre, comparing the quantity weren't taken into account.

Curriculum, course books and materials which have been using since 2005 in Turkey and United Kingdom will be examined. Turkish Literature curriculum 2005, KS4 English, MEB, Letts and Oxford's course books were evaluated. The criterion for choosing KS4 English course books is being used and preferred by the schools.

As the result of the comparison, it was thought that increasing the quality in service training, making materials for teaching of literature, decreasing the number of students for the classroom, rearranging classroom according to technologic developments, and revise the curriculum could be useful for teaching of literature.

GİRİŞ

Güzel sanatların bir dalı olan edebiyat, bireylerin kültür değerleri ile sanat zevki kazanması, kendini yazılı ve sözlü olarak iyi ifade edebilmesi, eleştirel düşünme ve yorumlama yeteneği kazanması ve içinde bulunduğu toplumla uyum içinde yaşaması için son derece önemlidir.

Edebiyat, metinlerle birlikte toplumun ve toplum zihniyetinin, kültürün de yansıtıcısıdır. Zira edebiyatın "Okuyucunun metnin içinde olduğu toplumu, o toplumun zihniyet dünyasını, inanışlarını, tabiata, insana ve eşyaya bakışlarını, nihayetinde ele aldığı, malzeme olarak kullandığı nesnelere fark edebilmesi gerekir" (Aydemir, 2006: 134). Bu

yönüyle edebiyat, bir yandan ferdin kişisel gelişimini sağlarken bir yandan da toplumla bir arada olma duygusunu kazandırır. Dolayısıyla edebiyat, sadece zevk almaya veya beğenmeye matuf bir estetik alan olmanın yanında aynı zamanda değerler sisteminin edinilmesinde etkili olan bir alandır. Nihayetinde edebiyat insanoğluna kişisel kimlik kazandırmak ve kendini ifade etmek, yaşadığı hayattan lezzet almak ya da acı duymak gibi özellikleri kazandırıp kişisel kimliğin oluşmasını sağlarken, bir yandan da içinde doğduğu ve/veya içinde yaşadığı toplumla bir arada yaşama iradesi, toplumla bir arada olma ve bir arada olduğu toplumun kabuller dünyasında ortak yaşama becerisi, kültürel /millî kimlik kazanmasını sağlar. Bütün bunları sağlamak, toplum yapısıyla uyumlu bir eğitim sistemi içinde verilen edebiyat bilgi ve zevki ile bunlarla edinilen kazanımlar, davranışlar ile mümkün olur.

Edebiyat ancak iyi bir öğretimle bu amacına ulaşır. Edebiyat öğretimi “bireyin kendisini geliştirme, başkalarıyla iyi ilişkiler kurabilme, kendisini başkalarına ifade edebilme, kendisiyle ve çevresiyle barışık bir şekilde yaşamasını sağlama gibi özellikler bakımından bireysel gelişime katkıda bulunan önemli bir eğitim alanıdır” (Güzel, 2006).

Edebiyat öğretimi, öğretim programı, ders kitapları ve materyalleri, yaklaşım ve stratejiler temelinde gerçekleşmektedir. Her ülke ve toplum toplumun bilgilendirilmesinde ve bilinçlenmesinde eğitimi ön planda tutmakta ve özellikle kültürel kimlik ediniminde sosyal alanları önemsemektedir. Sosyal alanlar içinde dil ve dil mahsulü olan edebiyat özellikle önem verilen bir alandır. Batılılaşma amaç ve gayretinde olan Türkiye, batı toplumlarında uygulanan eğitim anlayış, yaklaşım ve metotlarını örnek almaktadır. Örnek alınan Avrupa ülkelerinde edebiyat öğretiminin nasıl yapıldığı sorusunu cevaplandırmak için bir dizi çalışma yapmak lüzumunu hissettik. Bunun birinci ayağı İngiltere ve Almanya oldu. İngiltere ile Türkiye’de edebiyat öğretimi, öğretimde kullanılan yaklaşım ve teoriler bu çalışmanın merkezini teşkil etmektedir.

Bu çalışmada Türkiye ve İngiltere’de edebiyat öğretimi öğretim programı, ders kitapları, yaklaşımlar, yöntem ve teknikler ile sınıf içi uygulamalar temelinde modern ve geleneksel yaklaşımlarla karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Çalışmada Türkiye ve İngiltere’de kullanılan öğretim programı, ders kitap ve materyalleri esas alınmıştır. Çalışma, Türkiye’de Ankara, İngiltere’de Liverpool’da bulunan bazı okullarda yapılmış, örnekler bu illerde bulunan okullardan toplanmıştır. Veriler tarama modeli ve çözümlene yöntemine göre çözümlenmiştir.

Edebiyat öğretiminin gerçekleşmesi öğretim programı, ders kitapları ve materyallerinin yanında teori, yaklaşım, yöntem, teknik ve stratejilere de bağlıdır. Edebiyat öğretiminde metin incelemeleri için geliştirilmiş özel teorilerin de kullanılması gerekmektedir.

Türkiye’de yeni bir öğretim programının uygulamaya girmesi, yeni yaklaşım, yöntem ve tekniklerin yeterince uygulamalara dahil edilememesi, öğretimin genellikle sunuş yoluyla verilmeye çalışılması edebiyat öğretiminin amacına ulaşmasını etkilemektedir. Türk Dili ve Edebiyatı, Edebî Bilgiler ve Edebiyat Tarihi derslerinin hem tür ve şekil bilgisi hem edebiyat tarihi içerikli olması ve bu bilgiler verilirken örneklerin çokluğu, öğretmen ve öğrencilerde sıkıntıya yol açmaktadır. Bu zorlukların ortadan kaldırılması, daha iyi bir edebiyat öğretiminin tespit edilebilmesi amacıyla ülkeler arası karşılaştırmalı bir çalışma yapılmıştır. Karşılaştırmalı bir çalışma için İngiltere seçilmiştir.

Çalışmada Türkiye ve İngiltere’de lise dengi okullarda edebiyat öğretiminin daha verimli hale gelmesi için nelerin yapılabileceğini sorularına cevap aranmıştır.

Türkiye ve İngiltere’de edebiyat öğretiminde özellikle yaklaşım, yöntem, teknik ve öğretim programı açısından büyük farklılıklarının olduğu düşünülmektedir. İngiltere’de edebiyat öğretimi dört temel beceriye göre planlanmışken Türkiye’de bu durum planlamada net olarak görülmemektedir.

Edebiyat öğretiminin değerlendirilmesinde ve karşılaştırılmasında her iki ülkenin ilgili bakanlıklarının hazırladığı edebiyat öğretim programları, ders kitapları, materyalleri, strateji, yaklaşım, yöntem, teknik ve amaçlar temel alınacaktır. Çalışmanın sınırlarını, tespit edilen konu başlıkları ve bunların işlenişini oluşturmaktadır.

Türkiye ve İngiltere’de 2005 tarihinden sonraki edebiyat öğretim programları, ders kitapları ve materyalleri incelenecektir.

Çalışma, edebiyat öğretiminde hedeflenen kazanımlar, öğretim programı-ders kitabı uyumu ve öğretimde kullanılan strateji, yaklaşım, yöntem ve teknikler ile sınırlandırılmıştır. Konuların niteliği, konu-tür karşılaştırması, nicelik karşılaştırması araştırmada dikkate alınmamıştır.

2005 tarihli Türk Edebiyatı öğretim programı, KS4 İngilizce öğretim programı ve MEB yayınevi ile Letts ve Oxford yayınevlerinde basılan edebiyat ders kitapları değerlendirilmiştir.

Çalışma öğretim programı, ders kitapları ve materyalleri, teori, yaklaşım, strateji, yöntem ve teknikler temelinde planlanmıştır.

I. ÖĞRETİM PROGRAMI:

Batıda “curriculum” terimiyle ifade edilen öğretim programı, 1820’lerden itibaren başlangıçtaki “koş-, kursa git-” anlamını yitirmiş, “çalışma şekli” anlamını kazanmıştır (Wiles ve Bondi, 1993: 9). Tyler, Taba, Feyereisen tarafından da geliştirilen öğretim programı kavramı ve içeriği 1970’lerden sonra sistemli bir şekilde düzenlenmiştir. Öğretim programının düzenlenmesinde toplumsal güçler, bilginin güncelleştirilmesi, bireyin büyüme ve gelişimi ile öğrenme durumları etkili olmuştur. Kişisel gelişim ve olgunlaşmayla ilgili olan bu anlayış, kişisel olmanın yanında toplumsal endişeleri de taşıması bakımından önemlidir.

Bilim adamları, iyi hazırlanmış bir öğretim programında bireyin ilgi ve ihtiyaçları kadar toplumun beklenti ve ihtiyaçlarının da gözetilmesi gerektiğini söylemektedir (Husband, 2004). Toplumun kültürel değerleri, bireysel gelişim için gerekli bilgi ve beceriler, diğer toplumlarla iletişimi sağlayacak bilgiler, estetik zevk ve anlayış, teknolojideki gelişmeler, yeni yaklaşım, yöntem ve teknikler öğretim programının içeriğini belirlemektedir.

Öğretim programı, okullarda öğretimi düzenleyen tek etken değildir ama en önemli etkendir. Zira, öğrenme ve öğretme etkinlikleri öğretim programı ile oluşturulur. Neyin nasıl düşünülüp oluşturulduğu, niçin planlandığı ve ne kadar zaman ile sınırlandırıldığı öğretim programı ile açıklanmaktadır (Husband, 2004: 163).

Öğretim programının yapısının oluşturulması eğitim felsefesi ile gerçekleşmektedir. Eğitim felsefesi “eğitime yön veren, amaçları şekillendiren ve eğitim uygulamalarına yol gösteren bir disiplin veya sistemli fikir ve kavramlar bütünüdür, eğitimi bir bütün olarak ele alan ve kültürün vazgeçilmez bir ögesi biçiminde düşünen özenli, eleştirici ve yöntemli çalışmaların tümüdür” (Tuncer, 2007). “Eğitim açısından felsefenin en önemli görevi, eğitim için bir değerler ve hedefler sistemi geliştirmektir. Felsefe bunu yaparken toplum gerçeğinden yola çıkar; yani toplumun kültürel değerlerini, insan ve toplumsal özelliklerini dikkate alır. Eğitim ise, felsefe tarafından ortaya konulan bu ilke ve hedeflerin nasıl gerçekleştirileceği ve istenilen özelliklerin insanlara nasıl kazandırılacağıyla ilgilidir” (Gezer, 2009). Dolayısıyla eğitim felsefesi eğitimin amaçlarını, hedef kitesini ülkenin felsefesi ile tutarlı olarak ortaya koymak durumundadır (Tuncer, 2007).

“İlk çağlardan beri, eğitimin amaçları konusunda görüşler ileri süren düşünür ve eğitimciler konuyu genel olarak birey ve toplum açısından ele almışlardır. Eğitimin bireysel hedeflerine ağırlık veren düşünür ve eğitimciler bireyi temel alan ve daha özgürlükçü bir eğitim anlayışını savunurken, toplumsal hedeflere ağırlık veren düşünür ve eğitimciler ise, toplumcu ve disiplinci bir eğitim anlayışını öne çıkarmışlardır. Bu ayrışmanın bir sonucu olarak, tarihsel süreçte biri birey, diğeri toplum eksenli olmak üzere iki eğitim anlayışı gelişmiş ve bugünlere taşınmıştır. Bu iki yaklaşım günümüzde "**öğrenci** merkezli eğitim" ve "**öğretmen** merkezli eğitim" tanımlamalarında da kendini göstermektedir” (Gezer, 2009). Bu yaklaşımlar doğrultusunda öğretim programlarında zaman zaman realizm, idealizm, deneycilik, varoluşçuluk gibi felsefeler etkili olmuştur. Somut bir örnek olması bakımından Wiles ve Bondi'nin tablolastırdığı bilgiler dikkatimizi çeker. Eğitim felsefelerinin öğretim programına yansımaları şu şekilde görülmektedir (Wiles ve Bondi, 1993):

Tablo 1. Eğitim Felsefelerinin Öğretim Sürecine Yansıması

Ölçütler	Realizm	Deneycilik	Varoluşçuluk
Gerçeklik	Varlıklar dünyası	Tecrübe dünyası	Varoluş dünyası
Doğruyu öğretme	Bilgiye hakim olmak için öğretme (Gösterme ve anlatma)	Problem çözme, proje metodu	Bireysel tepkileri canlandırmak (soru sorma)
İyiliği (değerleri) öğretme	Davranış kurallarında eğitmek	Sonuçlar ışığında karar grupları oluşturmak	Sorumluluk bilincini uyandırmak
Okullar niçin vardır?	Dünyanın ve evrenin düzenini açığa çıkarmak	İçinde yaşadığımız toplumu keşfetmek ve geliştirmek	Kendilerini ve toplumdaki yerlerini tanıma sürecinde öğrencilere yardım etmek
Öğretmenin rolü	Bilgiyi gösteren, açığa çıkaran	Yardımcı, danışman	Kişisel yolculukların-da öğrencileri yönlendirmek, sorgulamak
Öğrencinin rolü	Becerikli, pasif katılımcı	Aktif katılımcı, katkıda bulunan	Kendi kurallarıyla karar veren
Okulun değişimle ilgili tutumu	Her zaman mükemmelliğe gidiş, düzenli değişim	Değişim sürecidir	Değişim tüm zamanlar için gereklidir

Gerek Türkiye gerekse İngiltere’de uygulanan edebiyat öğretimi ve dolayısıyla eğitim konularında araştırma ve gözlemlerimiz sonucu yaptığımız tespitler sonucunda; her iki ülke öğretim programlarının düzenlenişinde -son dönem- öğretim programlarında realizm, deneycilik ve varoluşçuluk felsefelerinin hâkim olduğu görülmektedir.

Şüphesiz her iki ülke eğitim politikalarının belirleyicileri; neyin, niçin, kime, ne zaman ve nasıl öğretileceği eğitim felsefesinin temelini teşkil ederken eğitim programları ve bunların planlanması da eğitim – öğretim sürecinin nasıl başlayıp devam edeceği ve nasıl sonuçlanacağı sorularına cevap aramışlardır. Daha da önemlisi hangi bilginin niçin verilmesi gereği üzerinde düşünülmüştür.

Bu soruya cevap arayan eğitim planlayıcıları, her ülke gibi Türkiye ve İngiltere’de öğretim programlarında da günün gereksinimleri, toplumun ve bireyin ihtiyaçları

doğrultusunda iyileştirmelere gidilmesinin gereği üzerinde durmuşlar ve arayışlarını bu yönde sürdürmüşlerdir.

Her iki ülkedeki öğretim programı öğrenciyi ön plana çıkaran, bilgiyi bulmaya, keşfetmeye ve öğrenciyi araştırmaya yönlendiren yapısalci yaklaşıma göre düzenlenmiştir.

Türkiye ve İngiltere’de 2009-2010 öğretim yılında uygulanan bu programların karşılaştırması şu şekildedir:

İngiltere’de “İngilizce” dersi hem dil hem anlatım tarz ve türlerini hem de edebiyat konularını içine almaktadır. Türkiye’de ise bu konular “Türk Edebiyatı” ile “Dil ve Anlatım” dersleri marifetiyle verilmektedir.

“Türk Dili ve Edebiyatı dersi uzun yıllar birlikte işlenmiştir. Edebiyat, Dil Bilgisi ve kompozisyon dersleri adı altında ayrı ayrı değerlendirmeye tabii tutulan ve bir notla notlandırılan bu ders, Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım adıyla iki ayrı ders olarak programlanmıştır” (Çetin: 2008).

Dersin amaçları ve yetiştireceği insan tipi açısından her iki ülkede ortaklık görülmektedir: Metinlerdeki sanat değerlerini sezdirme, dilin metinde kazandığı anlamları kavratma ve metni yorumlama becerisi, ulusal ve evrensel değerler ile estetik zevk kazandırma, tat verme ve bilgilendirme, ruhu besleme ve devlete yararlı birey olma. İngiltere öğretim programında kişilik, ilişkiler, toplum ve çevre gibi etkenler (Moon, 2001) edebiyat öğretimi ile varılmak istenen hedefi de şekillendirmektedir. İngilizce dersinin amaçlarında öncelikle bireysel gelişim daha sonra da toplumsal gelişim önemslenmiştir.

İngilizce dersi ile Türk Dili ve Edebiyatı dersi arasında sınıflandırma ve işleniş açısından farklılıklar görülmektedir. İngilizce dersi Türkiye’de ilköğretimde yer alan Türkçe dersi mantığı ile düşünülerek sınıflandırılmıştır, dil öğretimi konuşma, dinleme, okuma ve yazma becerileri kazandırılırken yapılmaktadır. Türkiye’de ise bu konular ilköğretim ilk kademesinden itibaren konuşma, dinleme, okuma ve yazma temelinde planlanmıştır (Akyol, 2007; Yalçın, 2002; Özbay, 2006). Edebiyat eğitimi dil eğitiminin

bir parçası olarak düşünülmüştür. Dil eğitimi okuma, konuşma, ses, el yazısı, gramer, yaratıcı ifade, dinleme eğitimi, edebiyat öğretimi ve yabancı dil eğitimi aşamalarından oluşmaktadır (Yalçın, 2002: 44).

Her iki ülkenin edebiyat öğretiminde, edebiyata ahlakçı bir yaklaşımla bakılmış ve bu paralelde kültürel kazanımlara önem verilmiştir. İngiltere edebiyat öğretimi farklı kültürlerin ve edebiyatların tanınmasına ve bunların tam metin olarak okunmasına da önem vermiştir. Buna sebep, İngiltere'nin "imparatorluk/ sömürge devleti" olma özelliği olmalıdır.

Türk Edebiyatı ve İngilizce dersleri ünitelere göre planlanmıştır. Bu planlama, Türkiye'de 9. Sınıfta tür ve türlerin tahlili ile temel edebiyat ve dil bilgisi konuları ayrılmış, 10. Sınıftan itibaren kronolojik yaklaşım esas alınarak kendi içinde tematik yaklaşım, monografik yaklaşım esas alınmıştır. Bütün bunlarda metnin anlaşılması ve çözümlenmesi önemle üzerinde durulan konulardandır.

Türk Edebiyatı derslerinde metin incelemeleri, yapı bakımından çözümlenme, tema, dil-anlatım, anlam bakımlarından inceleme ve yorumlama sıralamasıyla yapılmaktadır. İngiltere edebiyat öğretimi programında metin incelemelerine dair yöntem bakımından bir açıklama yapılmamıştır. Dersin işleniş öğretmenlere bırakılmıştır, konu öğretimi için anahtar bilgi, kelime ve kelime öbeklerinin tanımı, bilgi ve iletişim teknolojisi ile ilgili öneriler ve konunun diğer konularla bağlantısı açıklamalarda verilmiştir. Öğretmenlerin bu temel bilgileri ilgili bölüm ve pedagoji enstitülerinin ilgili alanlarda aldığını da biliyoruz.

Türk Edebiyatı öğretim programı ve kılavuzu öğretmenin ve öğrencinin ne yapacağı, metne niçin ve nasıl yaklaşacağını açık ve net olarak ifade etmiştir. İngilizce öğretim programı ve kılavuzunda öğretmenin neyi, niçin ve nasıl yapacağı açık ve net ifade edilmemiştir. Bunun sebebi İngilizce dersi için öğretmen el kitabının bulunmasıdır.

Her iki ülkenin edebiyat öğretimi öğrencinin etkin olmasına göre bireysel farklılıklar gözlemlenerek hazırlanmıştır.

Okuma, dinleme, yazma ve konuşma çalışmaları her iki ülkenin edebiyat öğretiminde önemli yer tutmaktadır. Ancak İngiltere edebiyat öğretimi bu dört temel beceriye göre planlanmıştır.

Öğretim programlarında dönem-eser-zihniyet bağlantısı verilmeye çalışılmıştır. Ancak metinler nicel yönden Türk Edebiyatı öğretim programında daha geniş yer tutmaktadır. Her iki ülkenin haftalık ve yıllık ders saati birbirine yakın olmasına rağmen konulara ve kazanımlara ayrılan zaman eşit değildir.

İngiltere öğretim programı Türkiye öğretim programına göre beceri kazandırmaya daha çok yönelmiştir. Türk Edebiyatı öğretim programında bilgi ve beceri kazandırma amaçlanmış fakat zaman zaman bilgi kazandırma beceri kazandırmanın önüne geçmiştir.

II. TEORİLER, YAKLAŞIMLAR, STRATEJİLER, YÖNTEM VE TEKNİKLER:

Edebiyat öğretiminin diğer bileşeni teori, yaklaşım, strateji, yöntem ve tekniklerdir.

Edebiyat öğretiminde teori, yaklaşım, strateji, yöntem ve tekniklerin kullanımı iki şekilde olmaktadır:

- ◆ Genel olarak eğitim öğretim sürecinde kullanılanlar
- ◆ Sadece edebiyat öğretimi için geliştirilenler.

Eğitim öğretim sürecinde karşımıza günümüzde en fazla kullanılan yapılandırmacı yaklaşım çıkmaktadır. Öğrencinin aktif olduğu, öğrenciyi araştırmaya yönlendiren ve bilgiyi kendinin yorumlamasına, değerlendirmesine fırsat tanıyan bu yaklaşım edebiyat öğretimini de olumlu yönde etkilemektedir. Davranış, aktif öğrenme, sosyal etkinlik ve öğretme ile öğrenmenin kültür içeriği teorileri oluşturmacı yaklaşımı meydana getiren teorilerdir. Ayrıca zekâ bölümlendirme ve çoklu zekâ teorileriyle oluşan bilişsel yaklaşım da eğitim öğretim sürecinde karşımıza çıkmaktadır (Uzun, 2009).

Bunların dışında metin incelemeleri için geliştirilmiş dış dünya, yazar, metin ve okur merkezli teoriler de kullanılmaktadır. Günümüz edebiyat öğretimi metin ve okur merkezli olarak işlenmektedir.

Tümevarım yöntemi, soru-cevap, canlandırma da en çok kullanılan yöntem ve tekniklerdir.

Türkiye ve İngiltere’de bu teorilerin edebiyat öğretimine yansımaları şu şekilde olmuştur: Türk Edebiyatı öğretimi merkezî bir özellik gösterirken İngilizce öğretimi ülke genelinde uygulanması gereken öğretim programı merkezî, öğretim programına okulların kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda ders ekleyebilmeleri özelliği ve ders kitaplarıyla yerel bir özellik göstermektedir.

Her iki ülkede eğitim sistemi Piaget’in gelişim evreleri teorisi dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Türkiye ve İngiltere öğretim programları dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler ışığında sürekli olarak kendini yenilemiştir. Öğretmenin rehberlik yaptığı ve öğrencinin daha aktif olduğu yapılandırmacı yaklaşım öğretim programlarına hâkimdir.

Vygotsky’in bireylerin her birinin hedefleri göz önünde bulundurularak bireysel veya grup çalışması yapması, Bruner’in geçmişte edinilen bilgilerin sonraki öğrenmeleri etkileyebileceği, okul dışında öğrenme gibi düşünceleri her iki ülkede de dikkate alınmıştır.

Öğretim programında bireysel farklılıklar her iki ülkenin edebiyat öğretiminde dikkate alınmıştır.

Türk Edebiyatı öğretim programında bireysel gelişim kadar toplumsal gelişim de önemlidir. Bu nedenle toplumun kültürel, millî ve ahlakî değerleri Türk Edebiyatı dersinde metinler aracılığı ile kazandırılmaya çalışılmıştır. İngilizce öğretim programında öncelikle bireysel gelişime daha sonra da öğrencinin toplumsal gelişimine önem verilmiştir. Bu bağlamda öncelik eleştirel ve yaratıcı düşünme ve öğrenilenleri dört temel beceri dâhilinde hayata uyarlamaya verilmiştir. İngiliz toplumunun kültürel, millî ve ahlaki değerleri metinler aracılığı ile verilmeye çalışılmamıştır.

İngilizce öğretim programında ve ders kitaplarında, metin incelemelerinde hermeneutik, alımlama estetiği, okuyucu yanıtı teorisi ve metinler arası teorisinin etkileri görülmektedir. Türk Edebiyatı dersi için de metinler arası ve diğer teorilere göre ders işleme kısmen

planlanama yapılsa da bu durum uygulamada görülememektedir. Bu da bizi edebiyat öğretiminin Türkiye’de metin merkezli, İngiltere’de hem okur hem metin merkezli yapıldığı sonucuna götürmektedir.

İngilizce dersi bir yüksek okula giriş vizesi anlamına da gelen GCSE (General Certificate of Secondary Education) adlı sınavla bütünlük içinde gerçekleştirilirken, Türk Edebiyatı dersi lise mezunlarının olgunlaşmasına yöneliktir. Hatta lise mezunları için hayatî önem arz eden üniversitelere giriş sınavlarıyla (ÖSS, ÖYS, LYS, vs) birebir paralellik arz etmez.

Metin incelemeleri her iki ülkede tam metin üzerinde yapılmaktadır. Özellikle kitap boyutunu aşacak ölçekteki metinlerin kitaba konmak yerine kılavuz kitapta da belirtildiği gibi dönem veya ünite başlarında verilen listelerle okunması sağlanmaktadır. Okunması gerekli birçok kitap da 100 Temel Eser adıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tebliğ edilmiştir.

III. DERS KİTAPLARI VE MATERYALLERİ:

Ders kitabı öğretmenin en önemli yardımcısı olan, öğretim sürecinin en çok kullanılan, vazgeçilmez materyalidir. Okuma becerisinin kazanılmasında da en önemli araçtır (Ceyhan ve Yiğit, 2003: 14).

Öğretim programına uygun olarak hazırlanması, pratik ve sistemli olması ve kullanım kolaylığı nedeniyle öğretim sürecinde tercih edilen ilk materyaldir.

Ders kitapları ve materyalleri öğretim programının uygulanmasında önemli bir yere sahiptir. İyi hazırlanmış bir ders kitabı öğretimin amacına ulaşmasını sağlar. Bu nedenle ders kitaplarının öğretim programı ile paralel olması; metin altı, metin üstü sorular ve etkinlikler ile öğrenciyi düşünmeye yönlendirmesi; hazırlık çalışmaları ve değerlendirme bölümü ile araştırmaya sevk etmesi; metin seçimi ile estetik zevk kazandırması; uygulamada ilgi çekici olduğu kadar pratik, öğretmen ve öğrenciyi yardımcı nitelikte olması gerekmektedir. İdeal bir ders kitabı öğretmene, öğrenciyeye ve ders dışı çalışmaya yönelik üç esasa göre hazırlanmalıdır. Kullanılacak yardımcı

materyallerin teknolojideki son yeniliklere göre oluşturulması ve ilgi çekici olması da öğretim programının amacına ulaşmasında etkilidir.

Ders kitabı dışında eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde en büyük görev materyallere düşmektedir. Ders materyalleri cd, vcd, film, ses kasetleri, video-kasetler gibi teknolojik ürünlerin dışında edebiyat dersi için hazırlanmış kişisel materyalleri de içermektedir.

Öğretimde materyal kullanımı çoklu öğrenme ortamı sağladığı, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olduğu, dikkat çekici olduğu, hatırlamayı kolaylaştırdığı, soyut şeyleri somutlaştırdığı, zamandan tasarruf edildiği, güvenli gözlem yapılmasını ve farklı zamanlarda birbiriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağladığı, tekrar kullanılabilir olduğu, içeriği basitleştirerek anlatabildiği için (Yalın, 2003: 82-90) tercih edilir.

Öğretim hedefleri, materyallerin özellikleri, öğretmenin tutumu ve becerisi, öğrencinin özellikleri, bütçe ve zaman gibi kısıtlamalar, öğretim ortamının elverişliliği (Yalın, 2003: 93) materyal seçimini etkilemektedir.

Türkiye ve İngiltere’de edebiyat dersi için kullanılan ders kitaplarının ve materyallerinin karşılaştırılması şu şekildedir:

İngiltere KS4 İngilizce kitapları kapak, resim, kağıt, baskı kalitesi ve içeriği ile Türk Edebiyatı dersi kitaplarına göre öğrencinin ilgisini çekmede, onu okumaya ve araştırmaya sevk etmede daha niteliklidir.

İngilizce dersinin öğretmen kitabı ve öğrenci çalışma kitabı, antoloji gibi ek materyalleri bulunmaktadır. Öğretmen kitabında amaç, yöntem ve teknikler ile her ünite için düzenlenebilecek etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ile ilgili yönlendirmeler bulunmaktadır. Öğrenci çalışma kitabı ise öğrencilerin ilgileri göz önünde bulundurularak ders kitabı ile paralel hazırlanmış ve eğlendirerek, oyunlaştırarak öğretime göre planlanmıştır. Türkiye’de de öğretmen kitabı ve öğrenci çalışma kitabının çıkarılması planlanmış fakat henüz tamamlanmamıştır.

İngiltere ders kitaplarında okuduğunu anlama ve yazma becerilerine dayalı pek çok alıştırma verilmiştir. Özellikle yazma çalışmalarında öğrencilerin kendi üsluplarını oluşturmaları, yaratıcı, araştırmacı ve eleştirel yazma çalışmaları oldukça önemlidir. Türk Edebiyatı kitapları daha çok metin inceleme, çözümleme ve yorumlamaya yönelmiştir. Ancak yukarıda da zikrettiğimiz gibi ünite sonlarında çocuğa yazma becerisi kazandırmak istenmekte, ancak gözlemlerimizden bunun başarıya ulaşmadığı görülmektedir.

Her iki ülke ders kitaplarında metinler öğretim programında belirtilen yazar ve şairlerden seçilmiştir. Her ünite birden fazla metinden oluşmaktadır. Sorular ve etkinlikler eserlerin tamamı göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

İngilizce ders kitapları Türk Edebiyatı ders kitaplarına göre öğrencinin ilgi alanlarını, oyunu, zihnî ve fizikî hareketliliği ön plana çıkararak hazırlanmıştır. Seçilen konuların güncelliğine, öğrencinin ilgisine hitap etmesine ve görsel yönden çok fazla desteklenmesine önem verilmiştir.

İngilizce derslerinde, ders kitaplarında da açıkça belirtildiği gibi okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri ayrı ayrı alt başlıklar halinde verilmiştir. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım derslerinde bu dört temel beceri ayrı ayrı belirtilmeden kazandırılmaya çalışılmış ve bunlar ünite sonlarında verilen etkinlikler veya anlama-yorumla sürecindeki uygulamalarla verilmeye çalışılmıştır.

KS4 İngilizce ders kitapları öğretmen kılavuz, öğrenci çalışma kitabı ve antolojilerle birlikte hazırlanmıştır. Böylece öğretim daha sistemli, etkili ve sürekli şekilde gerçekleşebilmektedir. Türkiye’de bu durum planlanmasına rağmen gerçekleşmemiştir. Bunun yerine programlar ve öğretmen el kitabı niteliğindeki kılavuz birlikte kitaplaşmıştır.

Öğretim programında ve ders kitaplarında İngiltere kültürü, tarihi ve toplumsal değerleri ile ilgili metinlere rastlanmamasına rağmen Türk Edebiyatı kitaplarında rastlanmaktadır. Türk Edebiyatı ders kitaplarında ve öğretim programında yabancı edebiyatlara ait metinlere sadece tür anlatımı bölümlerinde tür anlatımını vermek için yer verilmiştir. Diğer toplumların edebiyatını öğrencilere tanıtmaya amaç güdülmemiştir. İngilizce

dersinde diğer toplumların edebiyatlarının ve kültürlerinin tanıtımına öğretim programında ve ders kitaplarında geniş yer vermiştir.

Gözlemlerimiz ve tespitimiz, Türkiye’de öğrenci sayısı, sınıf düzeni gibi dış değişkenlerin de etkisiyle öğretim öğrenci merkezli planlanmasına rağmen daha çok öğretmen ve kitap merkezli gerçekleşmektedir. İngiltere’de ise bunun aksine öğrenci merkezli bir yaklaşım görülmektedir.

Sınıflar, İngilizce dersinin de içinde bulunduğu sosyal alan derslerinin kolay yapılabileceği ve grup çalışmasına müsait bir biçimde düzenlemiştir. Türkiye’de bu tür düzenleme bulunmamaktadır.

İngiltere edebiyat öğretiminde öğrenciyle yeteri kadar ilgilenilebilmektedir, öğrenci sayısının da az olmasının etkisiyle öğrenilenlerin değerlendirilmesi ve ölçülmesi zamanında yapılabilmektedir.

İngiltere ve Türkiye’de edebiyat öğretimini “sınıflardaki öğrenci sayısı, ders ortamı, sınıf düzeni, sınıftaki görsel ve işitsel materyaller ve yazılı materyallerin niceliği ve niteliği” (Karababa, 2005: 287) etkilemektedir.

Türkiye ve İngiltere’de edebiyat öğretiminde farklılıklar görülmektedir. Türkiye’de edebiyat öğretimi öğretim programı, ders kitapları ve yaklaşımlar yönüyle İngiltere ile paralellik arz etmektedir. Ancak uygulamalarda bu planlamanın gerçekleşemediği tespit edilmiştir. Sınıflardaki öğrenci sayısı, sınıf ortamı, sınıf düzeni, alanla ilgili yeterli materyal bulunmayışı, öğretilecek konuların niceliği, öğretmenlere programla ilgili yeterli bilginin verilmeyişi gibi değişkenler bu durumun ortaya çıkışında etkilidir.

Hizmet içi eğitime ağırlık verilmesi, edebiyat öğretimi için materyal oluşturulması, sınıflardaki öğrenci sayısının azaltılması, sınıfların teknolojik gelişmelere göre yeniden düzenlenmesi ve öğretim programının tekrar gözden geçirilmesinin bu sorunları azaltacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKLAR

AYDEMİR, Yaşar (2006). Divan Edebiyatı Öğretiminde Karşılaşılan Sıkıntılar ve Zihniyet Problemi. Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 169.

<<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/169/index3-icindekiler.htm>> (2009, Aralık 20).

- AKYOL, Hayati (2007). İlköğretimde Türkçe Öğretimi. PegemA: Ankara.
- BAŞAR, Hüseyin (2001). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- CEYHAN, Erdal, YİĞİT, Birol (2003). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÇETİN, İsmet (2008). Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu. 14-16 Mayıs 2008, Çanakkale.
- GEZER, İbrahim (2009). Felsefe ve Eğitim... <<http://www.haber10.com/makale/4496/>> (2009, Aralık 12).
- GÜZEL, Abdurrahman. (2006). Edebiyat Eğitiminde Amaçlar ve Bu Amaçlara Yönelik Yöntem, Teknik ve Örnek Uygulamalar. Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 169. <<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/169/index3-icindekiler.htm>> (2009, Aralık 10).
- HUSBANDS, Chris. (2004). Models of the Curriculum. Preparing To Teach in Secondary Schools. (Ed. Brooks, Valerie) New York: McGraw-Hill Education.
- KARABABA, Canan Z. (2005). Avrupa'da Anadili Öğretimi Türkçe ve İngilizce Anadili Öğretimi Kitaplarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması. Milli Eğitim Dergisi. S. 167, s. 281-308.
- MOON, B. (2001). A Guide to the National Curriculum. Oxford: Oxford University Press.
- ÖZBAY, M. (2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I. Öncü Kitap, Ankara, 2006.
- TUNÇER, MEHMET (2007). Eğitim ve Felsefe. <<http://egitimfelsefesi.blogcu.com/>> (2009, Aralık 08).
- WILES, Jon & Bondi, Joseph. (1993). Curriculum Development, A Guide to Practise. New Jersey: Prentice- Hall Inc.
- UZUN, Yasemin (2009). Türkiye ve İngiltere'de Edebiyat Öğretimi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi.
- YALÇIN, Alemdar (2002). Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YALIN, Halil İbrahim (2003). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Ankara: Nobel Yayınevi.